

Ēkas Rīgā, Krišjāņa Valdemāra ielā 3 vēsture

Publicēts: 06.04.2006.

[Izstādes](#)

Adrese:

Krievijas impērijas laikā (1858.-1919.g.) – Nikolaja iela,
1919.g. 29.aprīlis - 22.maijs – Internacionāles iela,
1919.g. 22.maijs - 1923.g. – Nikolaja iela,
1923.-1942.g. – Krišjāņa Valdemāra iela,
1942.-1944.g. – Hermana Gēringa iela,
1944.-1953.g. – Krišjāņa Valdemāra iela,
1953.-1990.g. – Gorkija iela,
Kopš 1990.g. – Krišjāņa Valdemāra iela.

Dažādas idejas, kā izmantot zemi vietā starp Vingrotāju biedrības namu un Strēlnieku dārzu pirms 1910.gada:

malkas noliktavas;

viesnīca (1909.gadā pieteikta ideja), kam pilsētas dome piekrita, bet ar nosacījumiem, kas izrādījās nepārvarami: ēkā drīkst būt arī veikali un dzīvokļi, bet tai nedrīkst būt augsti torņi, lai pielāgotos blakus esošajai apbūvei, un nekādā gadījumā kafejnīca un varietē.

Ēkas būvniecība

1910.gadā uz šo gruntsgabalu pieteicās Rīgas Hipotēku biedrība (dibināta 1868.gadā), kura vēlējās celt banku un dzīvojamo ēku vienā kompleksā.

Tika izsludināts konkurss par labāko projektu Rīgas hipotēku biedrības ēkai, kuru rīkoja Rīgas Arhitektu biedrība pēc Hipotēku biedrības arhitekta Kārļa Ēmkes izstrādātajiem noteikumiem. 1911.gada 1.decembrī tika iesniegti 19 projekti, 1.vietu ieguva latvietis Eižens Laube. Galīgo ēkas varianta projektēšanu tomēr uzticēja Augustam Vītem (3.vietas ieguvējam), kurš par pamatu ņēma E.Laubes projektu, to apvienojot daļēji ar savu metu: pirmajā stāvā izprojektējot bankas telpas, otrajā, trešajā un ceturtajā stāvā – sešu un desmit istabu lielus dzīvokļus.

1912.gada 17.martā sāka celtniecības darbus, 22.septembrī lika pirmo pamatakmeni, kurā iemūrēja svina kastīti ar sudraba monētu komplektu, vietējās avīzes un pamatakmens likšanas dokumentu. 22.decembrī notika spāru svētki.

1914.gada 8.februārī notika jaunā nama iesvētīšana.

Kādas iestādes bijušas šajā ēkā?

1914.-1919.gadā
Hipotēku biedrības banka;
1919.gada ziemā
Tautas izglītības komisariāts paredzējis izveidot Mākslas pili, tomēr te tika izvietots padomju varas Izglītības un īsi pēc tam Kara komisariāts;
1919.gada jūnijā
Latvijas Republikas pagaidu valdība;
1919.gada septembrī
<p>ēka uz ilgiem gadiem kļuva par "galveno" Rīgas namu:</p> <p>Ministru kabinets, Ārlietu ministrija, Valsts kanceleja, Iekšlietu ministrija (uz neilgu laiku);</p> <p>Šeit dzīvoja K.Ulmanis, Z.A.Meierovica ģimene, V.Munters un citi valsts darbinieki.</p>
1923.gadā 23.jūlijā
Lai taupītu līdzekļus, kas bija jāmaksā par ēkas īri Rīgas Hipotēku biedrībai, Saeima izsludināja īpašu likumu (Likumu par Rīgas Hipotēku biedrības nekustamās mantas Rīgā, Nikolaja ielā 3, atsavināšanu valsts vajadzībām), lai atsavinātu namu hipotēku biedrībai. Nama vērtību kompensēja 722 033 Ls apmērā, ko noteica Rīgas apgabaltiesas Administratīvās nodaļas 1924.gada spriedums. Banka turpināja savu darbu ēkas pagrabstāvā līdz 1930-to gadu otrajai pusei;
1940.gadā
Latvijas Komunistiskās partijas Centrālā komiteja;
1941.gadā
Vērmahta Ostlandes pavēlniecības mītne un Rīgas komandatūra;
1944.-1974.gadā
Latvijas Komunistiskās partijas Centrālā komiteja;
1974.gadā
Rīgas pilsētas Tautas deputātu padome un tās Izpildu komiteja;
1990.gadā
Rīgas dome

Ēkas arhitektūra

Šī ēka ir vienīgā 20.gadsimta sākumā neoklasicisma manierē veidotā celtne Rīgā, kuras arhitektūrā visprecīzāk reproducētas tīras klasicisma formas (joniskas kolonnas, akmenī rupji tēstas virsmas ēkas pamatā u.c.). Zem ēkas frontona granītā bija cirsti vārdi: "Concordia parvae res crescunt (*no latīnu val.* – Vienprātībā mazas lietas (*valstis*) zēl)," ko padomju okupācijas gados likvidēja.

Ēka projektēta un būvēta bankas vajadzībām. Plašais foajē bija bankas operāciju zāle. Augstākos stāvos atradušies sešu un desmit istabu dzīvokļi valsts amatpersonām.

Atsevišķu telpu interjeri 1920-tajos gados veidoti pēc Latvijas *Art Deco* pioniera Jūlija Madernieka metiem – ornamentāli strukturāliem zīmējumiem. Tos sabiedrība nav īsti atzinusi. Mākslinieks piedāvājis spraigu ritmu krāsu (rozā, violets, zaļš, melns, balts, zelts un sudrabs) un ornamentu blīvumu sienu un griestu krāsojumos, kas ir bijis ja ne pārspīlēts, tad izteikti aktīvs. Laikā, kad ēkā darbojusies Latvijas Komunistiskās partijas Centrālā komiteja oriģinālais telpu dekorējums kosmētisko remontu dēļ pamazām ir iznīcināts.

Ēkas celtniecībā piedalījās vietējās un ārzemju firmas. Ārējās kāpnes darinātas no Somijas vesta granīta, ēkas foajē sienas apdarinātas ar marmoru no Hamburgas, jumts noklāts ar angļu šiferi un žalūzijas iegādātas Minhenē. Telpu sienas segtas ar koka panelējumu, ēkai ir bijušas vitrāžas. Galvenos nama fasādes un iekštelpu dekoratīvi plastiskās apdares darbus veica Augusta Folca (vācu tēlnieks, no 1875.gada darbojies Rīgā) tēlniecības un akmens apstrādes firma, kā arī parādes kāpnes un smilšakmens kolonnas. Bankas interjera izveidošanu un iekārtojumu veica Berlīnes firma *Emil Heinicke*.

<https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunums/ekas-riga-krisjana-valdemara-iela-3-vesture>